

ВПЛИВ РИЗИКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Одним з негативних факторів, що характеризують країни з перехідною економікою, є ризик підприємницької діяльності та слабкий захист прав власності. Відсутність належного захисту прав власності з боку держави змушує економічних агентів вдаватись до власноручного захисту своїх прав, що в свою чергу відволікає частину інвестицій від підприємницької діяльності та в кінцевому результаті веде до уповільнення темпів економічного зростання. В країнах з перехідною економікою, зокрема в Україні, існує певна залежність між рівнем захисту прав власності, ризиком підприємницької діяльності та темпами економічного зростання. Виведемо цю залежність математично, базуючись на стратегії економічного агента по захисту своїх прав, в основі якої лежить постулат максимізації корисності.

Розроблена математична модель пов'язує функцію корисності економічного агента, виробничу функцію та функцію, що характеризує захист прав власності з економічним зростанням країни. Опишемо кожну із складових моделі окремо.

1. Функція корисності економічних агентів має такий формалізований вигляд:

$$U_i = \ln C_i + p \ln D_i, i = \overline{1, n}, \quad (1)$$

де C_i – споживання від прямого доходу (наймана праця);

D_i – споживання від опосередкованого доходу (капітальні інвестиції);

n – множина агентів.

Крім того, вважатимемо, що кожний i -й агент має певний рівень навичок w_i , що вимірює його майновий життєвий потенціал, а середній рівень навичок буде дорівнювати: $E(w_i) = w$.

2. Будемо вважати, що опосередкований дохід економічний агент отримує від підприємницької діяльності, яка може бути описана функцією Кобба-Дугласа:

$$y_i = A k_i^\beta w^{1-\beta}, \quad (2)$$

де y_i – опосередкований дохід i -го агента, A – екзогенний параметр, що характеризує технічний прогрес, k_i – продуктивний капітал, що залишається після перерозподілу, зокрема після інвестицій агента для захисту прав власності.

3. Перерозподіл капіталу: $k_i = k_i h_i^\theta g$, де k_i – обсяг капітальних інвестицій; h_i – обсяг інвестицій до захисту прав власності, θ – рівень захищеності прав власності, $0 < \theta < 1$. Відмітимо, що випадок $\theta = 0$, відповідає повному захисту, а $\theta = 1$ – повністю корумпованому суспільству; g – параметр

введений для збереження балансу, оскільки припускаємо, що загальний капітал

не змінюється: $\sum_{i=1}^n \bar{k}_i = \sum_{i=1}^n k_i$. Остаточно отримаємо: $k_i = k_i h_i^\theta \frac{\sum_{i=1}^n k_i}{\sum_{i=1}^n k_i h_i^\theta}$ (3).

Використовуючи функції (1)-(3) оцінимо вплив рівня захисту прав власності в суспільстві (θ) на економічне зростання. Економічне зростання будемо розглядати як відношення новоствореного доходу $Y(Y = \sum_{i=1}^n y_i)$ до доходу наявного (w).

Тоді функція максимізації корисності агента (1) буде мати вигляд:

$$U_i = [\ln(w_i - k_i - h_i) + p \ln(A(k_i h_i^\theta \frac{\sum_{i=1}^n k_i}{\sum_{i=1}^n k_i h_i^\theta})^\beta w^{1-\beta})] \rightarrow \max \quad (4).$$

Розв'язок (4) дає такі співвідношення між інвестиціями до продуктивного капіталу та інвестиціями до захисту прав власності:

$$k_i = \frac{p\beta}{1 + p\beta(1+\theta)} w_i = s(\theta)w_i, \quad h_i = \frac{p\beta\theta}{1 + p\beta(1+\theta)} w_i = \theta s(\theta)w_i \quad (5)$$

Як бачимо з (5), при погіршенні захисту прав власності (θ зростає), частина інвестицій відволікається від продуктивного капіталу: k_i – зменшується та h_i – зростає. Відповідно опосередкований дохід економічного агента дорівнює:

$$Y_i = A s^\beta w_i^{(1+\theta)\beta} \frac{w}{(E(w_i^{(1+\theta)}))^\beta} \quad (6).$$

Підсумувавши (6), можемо отримати формулу темпів економічного зростання:

$$\gamma(\theta) = \ln\left(\frac{Y}{w}\right) = \ln A + \beta \ln s - \beta(1-\beta)(1+\theta)^2 \frac{\sigma^2}{2}, \quad (7).$$

З (7) очевидно, що темп зростання агрегованого доходу $\gamma(\theta)$ зменшується із зростанням θ і є максимальним, коли θ наближається до нуля, це повністю підтверджує наше припущення про те що, ризик підприємницької діяльності призводить до того, що економічні агенти змушені відволікати частину ресурсів від інвестицій до продуктивного капіталу, що зменшує продуктивність, а отже уповільнює темпи економічного зростання. Аналогічні результати були отримані при перевірці цієї гіпотези емпіричним шляхом за допомогою розробленої економетричної моделі в розрізі регіонів України. Оцінка моделі на реальних даних підтвердила гіпотезу про те, що для України, як для держави з перехідною економікою, зростання рівня захисту прав власності державою, а отже зменшення ризику підприємницької діяльності призводить до підвищення темпів економічного зростання.